Istoria Învățământului Superior de Arhitectură

I. Premizele. Şcoala Regulamentului Organic (pp. 1-5)

În Ţările Române, problema organizării unui învăţământ special al arhitecturii a fost pusă abia în al doilea sfert al veacului al XlX-lea. În timpul protectoratului rus, în 1831, sub directivele guvernatorului general, contele Pavel Kisseleff, au fost alcătuite primele legi fundamentale ale Ţării Româneşti şi Moldovei, cunoscute sub numele de "Regulamente organice". Între prevederile felurite ale acestor regulamente - identice pentru ambele ţări - stabilindu-se "învăţăturile ce s-au aşezat în şcoalele naţionale", împărţite în patru ramuri (şcoala începătoare, umanioare, învăţături complimentare şi cursuri speciale), ar prevedea, în cadrul cursului special de matematica aplicată, organizat pe trei ani, studiul mecanicei şi al arhitecturei. [1]

O comisie specială orînduită în 1832 de contele Kisseleff ca să cerceteze starea şcoalelor şi să arate ce se făcuse şi ce mai era de făcut în această privinţă "după regulament", arătînd îndreptările ce trebuiau aduse învăţămîntului complimentar special "ca să ofere tinerilor mijloace de perfecţionare fără se fie nevoie pentru aceasta să plece în străinătăţi", se gîndise şi la arhitecţi.

În şcoala care i-ar fi pregătit, profesorul - unul singur socotit deajuns - ar fi predat noţiuni "generale asupra naşterii artei, "cele cinci ordine de arhitectură" - studiate separat, în detaliile lor; ştiinţa materialelor de construcţie şi felul de a le întrebuinţa; principiile de construcţie aplicate edificiilor publice şi private "pe măsura mijloacelor ţării", preferîndu-

1 Cfr. Regulamentul organic, ediţia Bucureşti, 1847, Kap. I, secţia IV, art. 21 şi 24. Vezi şi anexa pag. 113

se "utilul frumosului absolut". Se recomanda în sfîrşit, în acelaşi raport, să se evite "înaltele teorii ale mecanicei", dar să se dea elevilor acea instrucţie necesară cu care ei să poată "compara bunele rezultate ale artei cu zidirile defectuoase care acopăr ţara".[2]

Instituţiile speciale în grija cărora stăteau şcolile (în Moldova "Epitropia" iar în Ţara Românească Eforia Învăţăturilor Publice). Instituţiile care urmau să hotărască "şi orînduiala şi chipul" cum trebuiau să funcţioneze cele patru feluri de şcoli avea gata întocmit, pe baza raportului mai sus amintitei comisii şi bun de aplicat, prin grija şi întărirea Obşteştei Adunări din acelaşi an 1832, un regulament privind "dezvoltarea objectelor de învăţătură în fiecare clas şi metodurile ce trebuie a se urma la predare". Arhitectura, socotită ca ramură de învăţămînt tehnic superior în cadrul "cursurilor speciale", era prevăzută a se învăţa în "clasul al treilea" al secţiei de matematică aplicată, în care şcolarii, absolvenţi ai primelor două "clasuri" în care se studiau trigonometria, algebra superioară, topografia, geodezia şi calculul diferenţial şi integral, erau ţinuţi a urma un curs de mecanică şi maşini şi altul de "arhitectură civilă". "Învăţăturile" ce trebuiau a se face în cursul de arhitectură erau : "l-iu, a da şcolarilor o cunoştinţă generală de meşteşugul de a întocmi, a pune în lucrare şi a preţui construcţiile ce pot fi trebuincioase în deosebite industrii, 2-lea, a da învăţături pregătitoare acelor care voesc a să îndeletnici cu deosebire la meşteşugul zidării în calitate de ingineri civili sau de arhitecţi". Profesorul de la acest curs special era ţinut să vorbească şcolarilor despre toate materialele ce se întrebuinţează în construcţie, despre "pregătirea ce se face acestor materiale, pentru deosebitele construcţii", despre "legile ce se ating de zidiri", şi în sfîrşit, despre modul "cum să se facă preţurile şi măsurarea zidirilor".[2]

Cursul de arhitectură prevăzut în proiectele de organizare a şcoalelor mai mult ca o obligaţie a aplicării prevederilor Regulamentului Organic decît ca o măsură dictată de nevoia formării unor cadre de specialişti în domeniul construcţiilor, - nevoie prea puţin resimţită de societatea românească a acelei epcoi – n-a dat, pe cîte ştim, nici un arhitect.

Dacă pentru puţinele clădiri mai importante pe care statul capitalist în formare a avut

2 Cfr. Raportul, redactat în limba franceză, al comisiei din care făceau parte, pe lîngă un Suţu, fiu de Domn, cinovnicul Dendrino şi funcţionarul imperial Fonton de Verragon, în V. A. Urechia. Istoria şcoalelor. Bucureşti, 1892, vol. I, p. 173

nevoie să le ridice în prima jumătate a veacului, au fost suficiente serviciile prestate de cîţiva arhitecţi străini [3], sau chiar de cîte un român mai mult sau mai puţin specializat în străinătate - ca Alexandru Costinescu [4] sau multilateralul Gheorghe Asachi [5] - reprezentanţii de seamă ai burgheziei şi boierimii s-au mulţumit de cele mai multe ori, pentru a-şi clădi prăvăliile sau locuinţele lor, cu serviciile unor meşteri mai puţin pricepuţi în latura artistică a meseriei.

Pretenţiile acestei clientele, ea însăşi prea puţin instruită, nu se ridicau pînă la nivelul unei arhitecturi concepută după toate regulile artei. Ceea ce interesa în primul rînd erau soliditatea clădirii şi costul ei; frumuseţea, şi aşa relativă pentru un ochi puţin experimentat, era o calitate de ordin secundar. Astfel, meşteri destul de buni din punct de vedere al meşteşugului propriu-zis, cu o spoială de cultură tehnico-artistică, s-au putut forma în epoca aceasta şi în ţară: de pildă la Iaşi, urmînd în cadrul Academiei Mihăilene - instituţie de învaţamînt superior înfiinţată în 1835 - lecţiile de inginerie ale maiorului inginer - arhitect Singurov, pe acelea de "desemn, arhitectură şi geometrie", ale lui Freyvald şi de "inginerie şi mecanică populară" ale lui Alex. Costinescu, sau, la Bucureşti, cursurile de desen ţinute la Academia de la Sf. Sava de pictorul Carol Walştain. Acesta din urmă, "îndemnîndu-se de a se lupta cu toate greutăţile şi neînlesnirile", tipărea chiar în 1836 un manual de desen de arhitectură destinat, după cum reiese din însăşi prefaţa lucrării, mai cu seamă acelora care doreau să se dedice "meşteşugului arhitectonic", arătîndu-se chiar

---

3 Regulamentul organic, ediţia Bucureşti, 1847, Kap. II, secţia IV, art. 97 şi 99.

4 De exemplu la Iaşi un "Herr Leopold arhitecton" al bisericii Banu sau un Sirigurov, autor al planurilor de refacere ale Palatului Domnesc, iar la Bucureşti un San Jouand, arhitect al Primăriei, un Villacross, ş.a.

5 Acesta, fost bursier al statului, era arătat în 1838, cu ocazia numirii sale în postul de profesor la „cursul deplin al ingineriei şi mecanicei populare", de la Academia Mihăileană, ca absolvent al politehnicii din Viena, unde învăţase „matematica înaltă, fizica, geometria practică, mecanica, ştiinţa maşinilor, arhitectura şi înalta astronomie trebuitoare pentru ridicarea hărţilor geografice,... ştiinţa din care a cîştigat atestatul de claca I-a cu eminenţie". *Pe* deasupra se arăta de asemeni că era cunoscător al limbilor germană, franceză, italiană şi greacă.
Cfr. V. A. Urcohilă, Istoria Şcoalelor, op. cit., pag.52. După planurile lui Costinescu se construiseră în Iaşi teatru la Copou şi Arcul de triumf care lega Academia cu casa cornetului Voinescu (fosta Casă a Academiei şi liceul Naţional).

- ceea ce dovedeşte totodată că relaţiile dintre client şi constructor erau în vremea aceea nai mult negustoreşti - că cunoştinţele de arhitectură pe care le putea dobîndi cineva studiind acel manual, erau "de neapărată trebuinţă şi folositoare fiecărui cetaţean care în felul acesta putea fi în stare să aprecieze singur "tăria şi frumuseţea unei zidiri", precum şi cunoaşterea preţului, " — putându-se astfel apăra de orice înşelăciune".

Mai tîrziu, după o perioadă de frămîntari şi înstrăinare a învăţămîntului, "cu profesori năimiţi şi aduşi cu contract, ceea ce era şi o renegare"[6], înţelepciunea unui domnitor ca Barbu Ştirbei, cerea în 1850 ca instrucţia publică "făcută potrivit cu nevoile poporului", "să nu aibă în vedere exclusiv convenienţele cîtorva familii privilegiate", "să fie naţională" să mulţumească nevoile deosebitelor clase[7]. Proiectul de reorganizare a învăţămîntului din 1850 prevedea şi "oarecare facultăţi, pe cît mijloacele ne iartă", printre care o "şcoală de inginerie pentru poduri şi şosele, agrimensură şi arhitectură"[8]. Dar o astfel de şcoală în care arhitectura se amesteca şi se confunda cu ingineria de şosele şi cu hotărnicia, nu putea desigur să dea pe adevăraţii arhitecţi de care începuse să se simtă nevoia şi pe care statul însuşi îi cerea străinătăţii, de vreme ce trimitea încă acolo, printre feluriţii săi bursieri şi pe M. Capuţineanu, pentru a studia arhitectura.

Aceasta a fost situaţia în Ţările Române pînă la Unirea Principatelor.

II Încercări de organizare a unui învăţămînt superior de arhitectură, fie în cadrul unor şcoli tehnice de învăţămînt superior, fie pe lîngă Şcolile de Belle Arte din Bucureşti şi Iaşi (1859-1890)

Schimbările survenite în societatea românească după revoluţia din 1848 şi nevoile unei

6 Inginer diplomat de la Lwov, cu studii suplimentare făcute la Viena şi Roma, de astronomie, arheologie, arhitectură, pictură şi poezie. El este organizatorul şi îndrumătorul şcoalelor de tip european din prima jumătate o veacului XIX –lea în Moldova. Dar alături de această ocupaţie permanentă a sa, Asachi a făcut şi arhitectură. Este constructor al cîtorva vile din oraşul Iaşi şi autor, alături de Freywald, a planurilor iniţiale ale Mitropoliei celel noi a Iaşului, terminată mai tîrziu de Alexandru Orăscu.

7 Cfr. N. Ioga, *Istoria învăţământului românesc*. Bucureşti, 1928, pag. 267.

8 Cfr. N. Ioga, *Viaţa şi domnia lui Barbu Ştirbei*, în Analele Academiei Române, XXVIII, 1906, pag. 11.

organizări administrative potrivită cu forma noului stat centralizat rezultat din unirea, în 1859, a Ţării Româneşti cu Moldova, accelerează şi procesul destrămării vechii suprastructuri conservatoare. Nevoia adăpostirii feluritelor instituţii create de necesităţile noului stat capitalist în dezvoltare pune problema ridicării unor edificii corespunzătoare şi a existenţei unui corp numeros de tehnicieni şi arhitecţi pe care România nu-i avea. De aceea, ca şi în prima jumătate a veacului, arhitectura în centrele importante ale ţării continuă a fi făcută de cîţiva arhitecţi români care studiaseră în străinătate (printre care, alături de Capuţineanu, amintim figurile proeminente ale lui Alexandru Orăscu şi D. Berindei), dar mai ales de foarte mulţi arhitecţi şi constructori străini, austrieci, germani, francezi.

Problema înfiinţării unor cursuri speciale pentru învăţământul arhitecturii este pusă astfel din nou, imediat după Unire.

Pentru Moldova, un decret domnesc publicat în Monitorul Oficial al Moldovei din 15 septembrie 1860 prevedea în acest scop înlocuirea Şcoalei reale din Iaşi, existentă la acea dată, cu o a II-a secţie înfiinţată pe lîngă "Facultatea Filosofia de ştiinţe", pentru "ne-întîrziată formare de ingineri civili de punţi şi şosele, mecanici şi arhitecţi[9]. Şi pentru a da cuvenita întărire şi garanţie studiilor, începute în cadrul acestei secţii în octombrie 1860, un alt decret domnesc datat 31 octombrie 1860 prevedea că "inginerii şi arhitecţii cu diplome din facultatea filosofică, vor fi întrebuinţaţi de către stat în lucrările respective, cu preferinţa asupra străinilor" "3-a arăta de asemenea mai departe, în acelaşi decret, că "oricine ar voi . . . a intra în vreun serviciu de ingineri, arhitecţi etc. fără a avea diploma de la o universitate din Principatele Unite, se va supune examenului cerut de statutele speciale ale fiecărei facultăţi". Erau exceptaţi de la aplicarea acestei din urmă prevederi românii care posedau diplome dobîndite în urma studiilor făcute în străinătate.

Nu ştim dacă, pe lîngă unii ingineri de ponţi şi şosele, secţia a II-a a facultăţii filosofice de ştiinţe de la Iaşi va fi dat de vreun arhitect adevărat. Cert este însă că locul pentru buna predare a învăţământului arhitecturii nu era acolo. Lucrul acesta a fost înţeles cel puţin

9 Şcoala aceasta, cea dintâi de acest gen din Ţara Românească, a fost condusă de Alex. Orăscu, Cfr. declaraţiei sale din Analele Arhitecturii, anul II, martie 1892, pag. 52.

de oamenii de artă care au pus în discuţie aceasta chestiune odată cu problema înfiinţării, după model francez, a unor şcoli de arte frumoase. Propuneri concrete pentru organizarea unor astfel de instituţii s-au făcut din partea Moldovei de către pictorul Gh. Panaitescu-Bardasare, care învăţase în Germania, iar pentru Ţara Românească de către Teodor Aman şi Gh. Tătărascu, pictori formaţi la şcoala occidentale primul la Paris, al doilea la Roma.

Prin stăruinţele lui Gh. Panaitesou-Bardasare, care, pentru învaţământul arhitecturii propunea să fie invitat ca profesor de specialitate Alexandru Orăscu din Bucureşti, "care a studiat în străinătate cu succes", a luat fiinţa la Iaşi, pe baza unui decret domnesc dat la 29 septembrie 1960 de Alexandru Ioan I . Cuza[10], prima şcoală românească de arte frumoase. În cadrul acestei şcoli ar fi urmat să se organizeze studiul sistematic al picturii, al sculpturii şi al arhitecturii, dar aceasta din urma, prevăzută în proiectul iniţiatorului, a fost omisă în decret.

Astfel, noua instituţie îşi începea activitatea în noiembrie 1860 cu un singur profesor, Gh. Panaitescu-Bardasare, şi 12 elevi numai pentru "învăţătura zugrăvirii". Dacă totuşi, mîndră de acest eveniment, opinia publică ieşeană putea să-şi exprime în ziarele locale speranţa că "Moldova va avea de acum înainte pictori adevăraţi", nu tot acelaşi lucru se putea spune despre sculptori şi arhitecţi.

La Bucureşti, în urma propunerilor făcute de Teodor Aman în 1859 şi de Gh. Tătărescu în 1860, Eforia învăţăturilor Publice numea în ianuarie 1861 o comisie conpusă din Teodor Aman, Gh. Tătărescu şi P. Alexandrescu (acesta tot pictor, cu atudii făcute la Roma), care analizând din nou problema, propunea un proiect complet însoţit de o evaluare a sumelor necesare înfiinţării şcoalei şi dotării pinacotecii.[11]

Proiectul, susţinut de autorii lor şi de alţi oameni luminaţi ai epocei, nu numai pentru motivele practice ale nevoilor formării unor cadre locale de profesionişti în domeniul artei, ci şi "pentru înlesnirea şi formarea gustului junimei studioase"[12] pentru preţuirea "originalităţii naţiunei" şi pentru combaterea "cosmopolitismului, în numele individualităţii

10 Cfr. Monitorului Oficial al Moldovei din 15 sept. 1860, hotărârea nr. 9214, art. 1.

11 Cfr. Monitorului Oficial al Moldovei din 29 sept. 1860, decretul 9223

12 Textul proiectului la Arhivele Statului din Bucureşti, nr. 439, 1861

naţionale, în numele independenţei şi libertăţii ei”[13] n-a putut fi transformat în decret şi aplicat, decît în urma reformei învăţământului public înfăptuit de Mihail Kogălniceanu, după lovitura de stat din 2 mai 1864.

Dar pîna la publicare, la 14 noiembrie 1864, a decretului domnesc de înfiinţare a două şcoli de Belle Arte, una la Iaşi (aceasta de fapt existentă într-o formă embrionară încă din 1860) şi alta la Bucureşti, se începe - ca şi mai înainte, în 1850 la Bucureşti şi în 1860 la Iaşi - prin a se lega arhitectura de inginerie. Un decret al domnitorului Alexandru Ioan Cuza din 1 octombrie 1864 înfiinţa, sau mai bine zis, reînfiinţa, la Bucureşti vechea şcoală de Ingineria pentru poduri şi şosele, agrimensură şi arhitectură” pe care la data aceasta o intitula “Şcoala de Ponţi şi Şosele, de Mine şi Arhitectură” şi care aducea o inovaţie atrăgătoare potrivit căreia elevii admişi la studii erau stipendiaţi cu cîte 200 lei lunar.[14]

Şcoala aceasta - care nu a funcţionat decît doi ani – cu Alex. Costinescu (acelaşi care în 1830 era profesor la Academia Mihăileană din Iaşi), ca director şi cu alţi patru profesori, printre care şi arhitectul M. Capuţineanu, era de fapt menită să dea ingineri iniţiaţi cît de cît şi în arhitectură, buni adică pentru a fi folosiţi în serviciile publice şi ca constructori de clădiri, dar nu desigur arhitecţi în accepţia adevărată a cuvîntului. Aceştia, cînd nu veneau cu învăţătură şi diplome speciale din străinătate, trebuiau pregătiţi anume în ţară. Înţeleasă, dacă nu de toţi cei care aveau de spus un cuvînt în noua organizare a învăţăraîntului în principate, nevoia aceasta a căutat să fie împlinită în cadrul şcolilor de Belle Arte corelate pe baza decretului publicat în “Monitorulu-Jurnalu oficialu alu Principeteloru - Unite - Române” din 2/14 noiembrie 1964. Regulamentul de funcţionare al acestor Şcoli, publicat în acelaşi monitor oficial, prevedea obligaţia ca fiecare din cele două noi instituţii de învăţămînt să cuprindă “cel puţin următoarele studii: “ a. pictura; b. sculptura; c.arhitectura; d.gravura şi e. arta grădinilor.” Dar, opera numai a unor pictori, regulamentul, ca şi principiile de bază enunţate de el în vederea “îmbunătăţirii gustului artistic în ţară”, se ocupă în mod special de pictură. Iată, de pildă, cîteva din măsurile salutare care se prevăd principial, în ce priveşte această artă, atît pentru operele ei trecute

13 Cfr. Textul proiectului

14 Cfr. Dim. Berindei, Despre arte și cultura lor în Țara Românească. În revista română pentru științe, litere și arte, august, 1862

cât şi pentru cele viitoare: Nici o modificare nu se va aduce în picturile vreunei biserici din ţară, fără prealabila autorizare a Comitetului Academiei de Belle Arte (organul superior de conducere al şcolilor de Belle Arte, nr. art.18); sau, "nu e tolerată depingerea vreunei biserici de către alţi pictori, decît acei care vor avea autorizaţiunea Comitetului Academiei de Belle Arte " (art . 17) ; sau încă, "toţi zugravii de case şi însemne (firme, n.r.) şi decoratorii din Bucureşti si Iaşi, formînd corporaţiune stau sub privegherea Comitetului de Belle Arte respectiv"; şi, în continuare, ar prevede chiar, pentru îmbunătăţirea modului de lucru al acestora", deschiderea de cursuri de desen în zilele de duminică şi sărbători şi în orele de seară" (art. l9). Nu mai vorbim de instituirea "concursului de Paris" , în urma căruia erau selecţionaţi, în fiecare an, cîte doi din cei mai buni concurenţi, pictori, care erau trimişi pe timp de trei ani la Paris "în interesul desvălirei imaginaţiunei lor şi spre a lua cunoştinţă de tot ce s-a produs în artă" (art. 37).

Nici un fel de recomandare sau măsuri nu se prevedeau pentru arhitectură, deşi din punct de vedere al realizărilor din acele timpuri - este vremea cînd foarte multe din monumentele importante de arhitectură ale trecutului au fost desfigurate sau dărîmate - situaţia nu era diferită de cea în oare se găsea "arta zugrăvirii". Se prevedea însă în mod expres, între atribuţiile directorului Şcolii şi aceea de "a subsemna diplomele arhitecţilor examinaţi în ţară şi a preşda (prezida n.r.) Juriile de esamene ale acestora". Mai departe, "mărginindu-se" durata cursurilor şcoalei la trei ani de studii - cu excepţia cursului de "grădinărie artistică" întins numai pe un an, se arăta de asemenea cu grijă, pentru pictură şi sculptură, toate materiile ce trebuiau predate în anii II şi III. Pentru arhitectură se preciza în schimb numai condiţia, foarte grea, pe care trebuiau să o îndeplinească, la admitere, candidaţii: să fie "absolvenţi ai facultăţii de ştiinţe, secţia de matematici". Totodată se arăta că organizarea Şcoalei (sic!) speciale de arhitectură era "subordinată prezentărei unui număr de cel puţin cinci şcolari absolvenţi ai matematicilor din facultate".

Şcoala de Belle Arte din Bucureşti şi-a "început activitatea în octombrie 1864, cu excepţia secţiei de arhitectură pentru care directorul, Theodor Aman, cerea la 10 noiembrie ale aceluiaşi an ministerului, încuviinţarea şi înlesnirile necesare pentru începerea şi a acestei secţii, "fiindcă arhitectura - preciza el în adresa către minister - este prevăzută în

regulamentul Şcolii" şi este o artă "de care asemenea avem mare necesitate". Recomanda totodată, prin acelaşi adresă, să fie numit profesor la cursul de arhitectură Dimitrie Berindei, "arhitect român".

Dînd încuviinţarea necesară funcţionării "cursului de arhitectură", ministerul arăta că numirea în postul de profesor a arhitectului Dim. Berindei se va face "deîndată ce va ieşi noul buget" (în anul următor, 1865, n.r.) sugera însă, sub forma unei întrebări, dacă Dim. Berindei - ca şi Doctorul Marcovici, propus a fi numit profesor de anatomie la aceeaşi şcoală - nu acceptă să facă deocamdată cursuri gratuite "pînă cînd se va regula, prin bugetul anului 1865, retribuţiunea cuvenită".

Nu cunoaştem răspunsul arhitectului Dimitrie Berindei la această propunere - dacă i se va fi adus la cunoştinţă, dar la 9 ianuarie 1865, acelaşi director Theodor Aman recomanda ministerului ca profesor de arhitectură "în postul vacant", pe Gaetano Burelly, pe care îl caracterizează "român şi cel mai capabil pentru acest curs".

Printr-un decret semnat la 20 ianuarie 1865 de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, Gaetano Burelly era numit profesor de arhitectură la Şcoala de Belle Arte din Bucureşti. Secţia de Arhitectură lua astfel fiinţă. La 26 Ianuarie 1865 Theodor Aman vizitează împreună cu noul profesor edificiul Academiei (în vechiul local al Universităţii), spre a alege sala necesară studiului arhitecturii.

Nu cunoaştem însă data exactă cînd a început activitatea secţiei de arhitectură, nici cîţi elevi va fi avut în primul an de funcţionare. Din procesul verbal al Comitetului Academic de Belle Arte, datat 19 iunie 1866 şi semnat şi de profesorul de arhitectură Gaetano Burelly rezulta cel puţin că la sfîrşitul anului universitar 1865-1866 trei dintre elevi obţineau la "concursul de arhitectură", unul o medalie şi ceilalţi doi cîte o menţiune. Începutul bun, de atîta vreme aşteptat de cei ce înţelegeau rostul arhitectului în viaţa artistică şi constructivă a ţării, avea să fie însă curmat brusc. La 1 august 1866 "un ministru lipsit de înţelegere, căutînd să-şi dovedească zelul prin economii bugetare prost înţelese" , suprima din bugetul statului sumele alocate şcolilor de Belle Arte. În urma protestului artiştilor şi oamenilor de cultură luminaţi ai ţării situaţia a fost restabilită prin bugetul anului 1867. La realuarea cursurilor însă, în aprilie 1867, secţia de arhitectură nu mai avea elevi, faptul este

atestat de directorul şcolii, Theodor Aman, care, pe statul de salarii al corpului didactic pe luna aprilie, reţinînd suma alocată lui Gaetano Burelly, profesorul de arhitectură, scrie în dreptul numelui său "nefiind elevi n-a urmat", menţiune care se repetă şi pe statele următoare pîna în martie 1868 cînd postul dispare, fiind desigur suprimat.

De bună seamă, după absolvirea primului an universitar 1865-1866, în care urmaseră două cursuri teoretice - geometria descriptivă şi istoria arhitecturii şi şi un curs practic de compoziţie şi construcţie, cei trei candidaţi - Freywald, Teodorescu şi Mucius îşi continuau studiile practice lucrînd în atelierul vreunui arhitect. Unul din ei, Freywald, participă la expoziţia "artiştilor în viaţă", din iunie 1868 cu o "faţadă de biserică ortodoxă", obţinînd "menţiune onorabilă de arhitectură."[15]

Secţia de arhitectură a şcolii nu fusese însă desfiinţată; numai cît "nefiind elevi" - n-a funcţionat. Dovadă este faptul că la începutul anului universitar 1867 poarta era încă deschisă pentru doritorii de a învaţă arhitectura, trecîndu-se, pe cît se pare, chiar peste greaua condiţie de admitere cerută de art. 29 al regulamentului: absolvenţii facultaţii de ştiinţe, secţia de matematici.

Astfel, la propunerea ministerului, era trecut în septembrie 1867 "printre elevii şcoalei de Belle Arte secţiunea de arhitectură" elevul Toma Niculae Dobrescu, care avea atunci 19 ani şi nu putea fi deci, "absolvent al matematicilor din facultate".

Dar cum cu o singură floare nu se face primăvară, tot aşa nici şcoală cu un singur elev. Toma N. Socolescu îşi va fi învăţat desigur aiurea meşteşugul pe care l-a practicat în mod onorabil pînă în 1896 cînd a murit, încă tînar, la Ploieşti. Dispărută din lipsa elevilor, secţia de arhitectură a şcolii de Belle Arte din Bucureşti, nu avea să mai reînvie decît, după multe alte încercări, în 1897.

15 Cfr. "Monitorulu jurnalu oficialu alu Principeteloru Unite Române", nr. 222 din 5/17 oct. 1964